

בבית המשפט העליון

בש"פ 7452/16

לפני: כבוד השופט ס' גיובראן

העורר: מקסים מיליאבסקי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע מיום
15.9.2016 במ"ת 57318-02-16 שניתנה על ידי כבוד השופט
ג' גדעון

תאריך הישיבה: ד' בתשרי התשע"ז (6.10.2016)

בשם העורר: עו"ד אורי בן-נתן

בשם המשיבה: עו"ד מירי קולומבוס

החלטה

1. לפניי ערר לפי סעיף 53(א) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע (השופט ג' גדעון) במ"ת 57318-02-16 מיום 15.9.2016, במסגרתה נקבע כי העורר ישאר במעצר עד תום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו.

רקע רלוונטי

2. נגד העורר ושניים נוספים הוגש ביום 26.2.2016 כתב אישום לבית המשפט המחוזי בבאר שבע. כתב האישום מייחס לעורר עשרות עבירות של קשירת קשר לביצוע פשע לפי סעיף 499(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין), וכן עשרות עבירות של סחיטה באיומים, לפי סעיף 428 לחוק העונשין. על פי עובדות כתב האישום, העורר ואחרים, ביחד עם גורמים מחו"ל, קשרו קשר לסחוט את כספם של קשישים דוברי רוסית שמתגוררים בישראל. בסך הכל שלשלו הנאשמים לכיסם סכום

השווה כמיליון ש"ח ב-85 מקרי סחיטה באיומים, ו-97 אירועים נוספים הסתיימו ללא הצלחה מבחינתם של הנאשמים. על פי המתואר בכתב האישום, העורר, ביחד עם אחרים, השיגו פרטים אישיים של קשישים, בהם שמותיהם, מספרי טלפון וערי מגוריהם; אז היו מתקשרים לקורבן הסחיטה, מציגים עצמם בשפה הרוסית בכזב כרופאים או עורכי-דין ומספרים לו על תאונת דרכים שבה מעורב בן משפחתו, בגינה אותו קרוב אינו יכול לשוחח עימם, ודרשו מהקרבן לשלם באופן מיידי סכום כסף. התשלום נדרש, כביכול, לצורך טיפול ב"נפגע התאונה", וכדי למנוע הליכים אזרחיים ופליליים נגד קרוב המשפחה של קורבן הסחיטה.

3. בד בבד עם הגשת כתב האישום, הגישה המשיבה בקשה למעצרו של העורר עד תום ההליכים המשפטיים נגדו. ביום 20.7.2016 הוגש תסקיר מעצר בעניינו של העורר, שקבע כי אין מקום להמליץ על חלופת מעצר בעניינו; על בסיס תסקיר זה, ועל בסיס העבירות המיוחסות לעורר והראיות לכאורה נגדו, קבעה סגנית הנשיא ש' דברת בהחלטתה מיום 21.7.2016 כי העורר יישאר במעצר עד תום ההליכים המשפטיים נגדו. נגד החלטה זו הגיש העורר ערר לבית המשפט העליון, שנדון בבש"פ 5759/16; בהחלטתו בעניין זה מיום 18.8.2016 סקר השופט י' עמית את הראיות לכאורה נגד העורר, וקבע כי אף שקיים קושי לבסס את מקומו של העורר כבעל חלק מרכזי בפרשה, קיימות ראיות לכאורה המספיקות לשם מעצרו; בנוסף, קבע השופט כי על בסיס תסקיר שירות המבחן מיום 20.7.2016 לא ניתן לשלול את חלופת המעצר. לפיכך, קיבל בית המשפט את הערר במובן זה שקבע כי בית המשפט המחוזי יבחן את האפשרות להורות על שחרורו של העורר לחלופת מעצר בתנאים ובמגבלות שיראה לנכון.

בעקבות החלטתו של בית משפט זה קבע בית המשפט המחוזי, בהחלטת השופט ג' ג'טון מיום 22.8.2016, יש מקום לבחון חלופת מעצר הדוקה המשלבת מעצר בית, ו"פיקוח מלא על ידי ערבים טובים", והורה לשירות המבחן להתייחס שנית לערבים שהוצעו וכן לערבים חדשים שיוצעו. ביום 13.9.2016 הוגש תסקיר מעצר משלים בעניינו של העורר. בתסקיר זה התייחס שירות המבחן להתרשמותו מהערבים המוצעים כאנשים רציניים המעוניינים לסייע לעורר, אך התייחס גם לקושי של המפקחים המוצעים להיות מודעים למצבי הסיכון שלו, לצדדים המניפולטיביים בהתנהגותו, וכן למעורבותו בעבירות בעבר ולקשריו עם חברה עבריינית. על יסוד האמור התרשם שירות המבחן כי לא קיימת חלופת מעצר שיש בה כדי לשלול קיומה של רמת סיכון, ולכן לא המליץ שירות המבחן על החלופה. על סמך התסקיר המשלים, ולאחר דיון, קבע בית המשפט המחוזי בבאר שבע ביום 15.9.2016 כי חלופת המעצר המוצעת אינה מספקת על מנת להפיג את המסוכנות הלכאורית הגבוהה והחשש מפני

שיבוש הליכי המשפט, והותיר את ההחלטה בדבר מעצרו של העורר עד תום ההליכים על כנה. מכאן הערר שלפניי.

הערר

4. העורר גורס כי שגה בית המשפט המחוזי עת נמנע מלבחון את החלופה המעודכנת לגופה ובחר לקבל את עמדת שירות המבחן, לפיה חרף הוספת מפקחים ו"עיבוי" החלופה אין לשחרר את העורר לחלופת מעצר. המשיב סבור כי לא ראוי היה להתייחס לקביעות תסקיר שירות המבחן כקביעות מחייבות וכי המקרה הנוכחי הוא מסוג המקרים בהם יש מקום לשחרר את העורר חרף עמדת שירות המבחן. עוד לשיטת העורר, שגה בית המשפט בקביעתו כי מתקיים בעניינו סיכון לשיבוש הליכי המשפט, וזאת מפני שאין לעורר קשר עם העדים. העורר מוסיף וטוען כי איש מהעדים לא קושר אותו למעשים, כי לא הובהר חלקו במעורר העברייני וכי אין לו יד בתכנון המעשים המדוברים. בנוסף מדגיש העורר כי הוא שוהה במעצר מזה 8 חודשים, כי תחילת שלב ההוכחות בתיק קבוע לסוף חודש נובמבר 2016 – שלב שצפוי להיערך חודשים ארוכים נוכח זימונם של 357 עדי תביעה – זאת, בנוסף לאפשרות של הפרדת הנאשמים בתום שלב ההוכחות. לאור כל זאת, מבקש העורר לקבל את הערר ולהורות על שחרורו לחלופת המעצר המוצעת.

5. בדיון בפניי חזר והדגיש בא כוח העורר את העובדה שמעצרו של העורר נמשך כמעט 9 חודשים אך טרם החל שלב ההוכחות בתיק. עוד הדגיש בא כוח העורר את ההתרשמות החיובית של שירות המבחן מהמפקחים שהוצעו בחלופת המעצר, כפי שזו עולה מהתסקיר, וכן ציין כי העורר הציע חלופת מעצר משמעותית יותר מזו שנדחתה בפעם הראשונה, הכוללת תוספת של שלושה מפקחים. לשיטתו, חלופה זו, המאפשרת גם הפעלת סנקציה משמעותית בגין הפרות – ככל שאלה יתרחשו – מספיקה לאיון מסוכנותו של הנאשם.

6. גם באת כוחה של המדינה התייחסה בדיון לפניי ליחס בין חלופת המעצר הראשונה שנדחתה לבין החלופה המעודכנת. לשיטתה אכן קיים קושי בעמדת שירות המבחן לפיה אין חלופת מעצר מתאימה, אך הדגישה כי הוספה של מפקחים בלבד לחלופה הראשונה אינה מהווה "חלופת מעצר הדוקה" כדברי השופט " עמית בהחלטתו. לשיטת באת כוח המדינה, אופי העבירות המיוחסות לעורר בכתב האישום, וכן העובדה ששתי חלופות המעצר נבחנו על ידי שירות המבחן ונשללו, מקשות על אימוצן של החלופות הקיימות. לפיכך, בהינתן החלופות המוצעות אין מנוס מהשארת העורר במעצר עד תום ההליכים.

7. לאחר שבחנתי את הודעת הערר ונספחיה, ולאחר שמיעת טענות הצדדים, הגעתי למסקנה כי דין הערר להתקבל.

8. כידוע, בעבירות של סחיטה באיומים יש לעמוד על התמונה הכוללת העולה מהאישומים השונים ומהחומר הראייתי, קרי יש לבחון את התשתית הראייתית הלכאורית ביחס למקרה בכללותו ולא לבחון כל ראייה בנפרד (בש"פ 5794/16 מדינת ישראל נ' טיירי, פס' 31 (18.8.2016)). בהחלטתו מיום 18.8.2016 עמד השופט י' עמית על מכלול הראיות לכאורה נגד העורר וכן על אינדיקציות שונות ביחס למעורבותו בפרשה, וקבע כי ניתן לבסס תשתית ראייתית המספיקה למעצרו וכי קיימת מסוכנות פוטנציאלית וחשש לשיבוש הליכי המשפט. קביעתו זו הולמת החלטות קודמות בבית משפט זה, לפיהן במקרים של סחיטה באיומים, בשל מהותה של העבירה, קשה לאיין במידה סבירה את מסוכנותו של הנאשם באמצעות חלופות מעצר (בש"פ 5265/14 פרץ נ' מדינת ישראל, פס' 35 (13.8.2014) (להלן עניין פרץ); בש"פ 5026/14 מירילאשוילי נ' מדינת ישראל, פס' יב (27.7.2014) (להלן עניין מירילאשוילי)).

אולם בכך לא מסתיימת דרכנו. סעיף 21(ב)(1) לחוק המעצרים קובע כי אין להורות על מעצר עד תום ההליכים המשפטיים, אף אם קיים חשש לשיבוש הליכי משפט וכן ראיות לכאורה להוכחת אשמתו של אדם, אם ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך שפגיעתה בחירותו של הנאשם פחותה. במקום אחר עמדתי על הבחינה הדו-שלבית הדרושה בבחינת חלופת מעצר:

"ראשית, על בית המשפט לבחון האם חלופה כלשהי עשויה, באופן עקרוני, להפיג את המסוכנות המיוחסת לנאשם ולאייץ את הסיכון לפגיעה בהליך המשפטי לרמה המתקבלת על הדעת. בשלב השני, נדרש בית המשפט לבחון חלופות קונקרטיות המוצעות לו ואת מידת התאמתה למידותיו של הנאשם הספציפי, בהתאם למאפייניו האישיים ולטיב הסיכון הנשקף ממנו (ראו: בש"פ 1971/16 קופר (קופרשמיד) נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (13.3.2016); בש"פ 8389/15 אבו כאטר נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (27.12.2015)). בהתאם לבדיקה הדו-שלבית, ייתכנו מקרים בהם בית המשפט ישתכנע, במסגרת השלב הראשון, כי המסוכנות או החשש מפני שיבוש יהיו כה מובהקים בנסיבות המקרה עד אשר שום חלופה לא תסכון – ואז לא יידרש בית המשפט לבחינת חלופות קונקרטיות (ראו: בש"פ 27/15 יונס נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (15.1.2015); בש"פ 9447/04 זבידאת נ'

מדינת ישראל, פסקה 6 (2.11.2004) " (בש"פ 4513/16
 דומיאני נ' מדינת ישראל, פס' 32 (22.6.2016)).

ואכן, בפסיקת בית משפט זה הוכרה לא אחת האפשרות לשימוש בחלופת מעצר גם במקרים של סחיטה באיומים; אפשרות זו תתממש במקרים בהם חלופת מעצר תאיין את מטרת המעצר. בחינת איון מטרת המעצר, לרבות מסוכנות הנאשם, אפשרות שיבוש הליכי המשפט וכיוצא באלה תיעשה אף היא תוך שקלול מכלול השיקולים הרלוונטיים בכל מקרה לגופו (פרץ, שם; מירילאשוילי, שם; בש"פ 8521/11 מדינת ישראל נ' אבו גרדור (22.11.2011)).

9. ומהתם להכא. בעניינינו, ראשית הוצעה חלופת מעצר שכללה מעצר בית ו-6 מפקחים על ידי בית המשפט המחוזי; חלופה זו נשללה הן על ידי בית המשפט המחוזי והן על ידי בית המשפט העליון, כמפורט לעיל. בהחלטתו מיום 22.8.2016 התייחס השופט ג' גזעון לחלופת מעצר אפשרית שתכלול מעצר בית, ופיקוח על ידי ערבים. בעקבות זאת הוצעה חלופת מעצר שנייה, המהווה עדכון של חלופת המעצר הראשונה, וכוללת מעצר בית ופיקוח של 8 מפקחים, קרי תוספת של שני מפקחים נוספים. בהחלטתו בעניין זה מיום 15.9.2016 ציין השופט ג' גזעון את הדברים הבאים:

"בהינתן עילות המעצר האמורות ועוצמתן, הרי שדרושה חלופת מעצר טובה ביותר, לרבות מפקחים מעולים, כדי למזער את המסוכנות הלכאורית ולהפיג את החשש מפני שיבוש המשפט"

אמנם, חלופה זו אינה מאיינת לחלוטין את הסיכון העולה משחרורו של העורר מהמעצר ואינה מבטיחה במאת האחוזים כי לא ישובשו הליכי המשפט או שלא תשנה פעילות עבריינות מצידו. אולם, החובה לבחון חלופות מעצר, במהותה מחייבת איזון בין הסיכון העולה משחרורו האפשרי של הנאשם מבית האסורים, לבין זכותו לחירות (בש"פ 397/15 מורדי נ' מדינת ישראל (28.1.2015); בש"פ 1149/13 מדינת ישראל נ' קארוט (18.2.2013)). בבוחנו חלופות מעצר, עלינו ליטול "סיכון מחושב" המשקף מידה מסוימת של אמון באדם שנזקפת לטובתו חזקת החפות, בשילוב הגבלות שונות המוטלות על אותו אדם המיועדות למנוע ממנו לעבור עבירות (כגון הרחקה פיזית ממקום מסוים), או ליצור תמריצים משמעותיים נגד פעולות מסוימות (כגון ערבויות גבוהות שיחולטו במקרים מתאימים) (ראו: בש"פ 3444/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (31.5.2015); בש"פ 126/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה יח (16.1.2012)). יתרה מזאת, התמשכות ההליכים בתיק העיקרי, הנמצא עדיין ב"נקודת האפס" טרם

דיוני ההוכחות, מחזקים את העמדה לפיה יש לבכר במקרה זה את זכות העורר לחירות ואת חזקת החפות העומדת לו (והשוו: בש"פ 1826/16 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקאות 17-16 (16.3.2016)).

10. לשיטתי, במקרה זה, הוספת שני מפקחים נוספים לחלופת המעצר שהוצעה, לצד התמשכות ההליכים בתיק זה והקושי לבסס את מרכזיותו של העורר בפרשה זו, מובילים למסקנה כי יש מקום לשקול את אפשרות שחרורו של העורר לחלופת מעצר. בית המשפט המחוזי יקבע את התנאים המדויקים של חלופת המעצר, על יסוד החלופה שהוצעה הכוללת את שני המפקחים הנוספים, ולאחר שיתרשם וישמע את כל המפקחים המוצעים, והכל לפי שיקול דעתו.

11. העורר יישאר במעצר, וזאת עד למתן החלטה אחרת על ידי בית המשפט המחוזי.

ניתנה היום, ח' בתשרי התשע"ז (10.10.2016).

ש ו פ ט